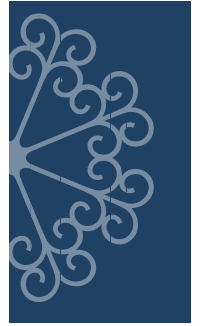

בית מזרחי

558

פרשת מקץ - חנוכה

זמני כניסת ויציאת השבת

★	☪	
17:24	16:08	ירושלים
17:25	16:24	בני ברק
17:35	16:22	ציריך
17:21	15:52	וינה
17:54	16:22	אנטוורפן
17:56	16:32	פריז
16:52	15:42	לונדון

דבר הישיבה

נר מצוה ותורה אור

העיד הגר"ר שמחה עלברג זצ"ל על מרן רה"י שה"ת הגר"ח שמואלביץ זצ"ל: "כוח ההתמדה שלו היה מיוחד במינו, הוא היה לא רק היה גאון הדור, הוא היה גם המתמיד של הדור, הוא היה גאון הגאונים בהתמדה, הוא היה מתמיד שלא ידע רגיעה והרפיה מהלימוד. ביום ובלילה, בשבת ובימי"ט, כעלות השחר כמו באישון ליל - תמיד, תמיד היה קשור לגמרא, הוא הרגיש שכל רגע הוא רציחה וגזילה אם הוא מבזבז על לא כלום.

ממשיך הגר"ש וכותב: "אני זוכר בגלות שנחאי, השמים המטירו פצצות תבערה, להבות אדומות פרצו מדי פעם בפניה אחרת של העיה, המהומה גדולה, המוות ריחף בחלל האויה, הכל חיפשו מקום להסתתר בו. ומה עשה אז הגר"ח? - הגר"ח רצה להחריש את קול רעם המטוסים המתעופפים בניגון הגמרא שלו. "הבה לא נאבד זמן. כל רגע של חיים הוא מתנה מהקב"ה, נמחר איפוא ונחטוף מעט לימוד". כך היה אומר באותם רגעים טראגיים כאשר צללי המוות ריחפו לנגד העיניים. האויר בחוץ - בימות הקיץ - לח ומעיק. בבית שורר מחנק ממש. אין במה לנושם. אבל הגר"ח לא הרגיש בחום, הזיעה לא אכלה בו, הצמא יבש את לשונו, אך הוא החיה את נפשו בתורה, הוא שאב לקרבו דליים מלאים של תורה והיא שהרוותה את צמאונו.

"שנים ארוכות וקשות, ימים אפורים ולילות שחורים. השמים לא זרחו ביום עם שמש ולא האירו בלילות בירח כסוף. על הלב העיק כאב איום. בשורות איוב הגיעו בצניורות חשאיים. ידיעות מחרידות הטריפו ממש את הדעת. שוכבים לישון בפחד ומקיצים בפחד. "היתה דמעת לחם יומם ולילה", בלעו דמעות. הצער התעמק מפעם לפעם יותר ויותר שכן חסרות היו אפילו דמעות כדי לבכות את האסון שכל אחד היה שותף לו. היו אלה ימים של חולי נורא!

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל ממיר)

מהדורה מורחבת עם פנינים לחג חנוכה

מתורת רבותינו

כשראש הישיבה התגלה בחלום

ונחלמה חלום (מא, יא).

ראש הישיבה הגה"ח רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, והורה לו שלא ימנע מרבי נתן צבי לנסוע, כי על ידי נסיעתו הוא ירבה תורה!

שאל רבי חיים את מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א כדת מה לעשות, והאם הוא צריך להתייחס לחלום זה ענה לו רבי אהרן ליב שעליו להתייחס לחלום ושרבי נתן צבי יסע לחו"ל ובעז"ה יצליח. ראש הישיבה נסע לחו"ל, ובדינר הצליח לגייס שלושה מיליון דולר הרה"ג ר' ברוך מנחם ריזל זצ"ל - פרי ברוך (עמ' ר"ט)

היה זה באחת הפעמים כאשר מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל רצה לנסוע לחו"ל לדינר שנערך שם עבור הישיבה, אך המשפחה התנגדה לנסיעה, כי חששה שתקשה עליו הנסיעה מחמת מצב בריאותו הרופף. ביקשו בני המשפחה מאת רבו המובהק הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל שישפיע על ראש הישיבה שלא יסע. רבי חיים התכונן לעלות ירושלימה ולדבר עם רבי נתן צבי שלא יסע הפעם לחו"ל. בניו לביני התגלה אליו בחלום מרן

איך מסר מדינה שלימה לאיש שאינו מכיר?!

אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמון אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי (מא, מ).

יוסף בתחילת דבריו "בלעדיו!". הסביר יוסף לפרעה "אין החכמה משלי, אלא אלוקים יתן פתרון בפי לשלום פרעה". בזה שלא נטל לעצמו את הכבוד, רק שם עצמו כשליח, הבין פרעה כי רק על איש כזה ניתן לסמוך, ולמסור בידו את ממשלת מצרים, כי אין כמוהו ראוי לכך. במצב המיוחד בשנות השבע יש צורך באדם נאמן שלא ינצל את שנות השפע לאסוף אוצרות לביתו כי הפיתוי הוא גדול, ויכול ליטול הכל

לכאורה לא מובן איך מוסר פרעה ליוסף את השליטה על כל מצרים, ובעצם על כל העולם בלי שום הגבלה? אמנם יוסף עלה על כל חכמי מצרים בפתרון חלומות, אבל בכל זאת היכן ראינו שלוקחים אדם שפותר חלומות ועוד עבד לשעבר ממוצא בלתי ידוע, ומוסרים לו ניהול מדינה שלמה?

מבאר מרן רה"י שה"ת הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: שהתלהבות פרעה מפתרונו של יוסף איננה בגלל חכמתו, אלא עיקר הענין הוא ההדגשה של

שיחות מוסר

השבטים חיו בתחושה שאין 'מקרה' רק הכל מה'

אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו (מב, כא).

ית', וכן מצינו כשהשבטים מצאו מציאה אמרו "מה זאת עשה אלוקים לנו" ולא נחו דעתם עד שאמר להם האיש "אלקי אביכם נתן לכם מטמון". וכשהעליל עליהם בדבר הגביע אמרו "מה נאמר ומה נדבר וכו' אלוקים מצא עון עבדיך" - הרי שבכל דבר ראו והכירו רק מעשי השם יתברך. הם היו חיים בהבנה זו שהוא לבדו המנהיג ואף שהעולם מתנהג כמנהגו של עולם, אבל רצונו ית' עשה ועושה את כל המעשים.

ובהשקפה זו נהגו מתתיהו ובניו ולא התעכבו מלרוץ בעצמם ולהילחם עם היוונים למרות מיעוטם ובאמונה זו הצליחו החשמונאים והביאו ישועה לישראל.

יד יחזקאל

שח הגה"צ המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין: הנה דברים אלו נפלאים למתבונן בהם. מעשה מכירת יוסף קרה להם כ"א שנים לפני זה, וגם הרבה יש לתלות דברי האיש אליהם במה שהרבו לספר לו אודות אחיהם הקטן שאצל אביו ואחיהם שאיננו, וכמו שרואים שהיה ליעקב טענה עליהם "למה הרעותם לי, להגיד לאיש העוד לכם אח" (מג, ו), והם לא עשו כן, שלא אמרו "לא היה לנו לדבר אתו כך אלא כך היינו צריך לאמר" וכו' וכו', אלא תיכף ומיד יחסו את המאורע לחטא שחטאו לפני עשרים שנה, כאלו כל המאורע ההוא עמד לפנייהם כמו חי.

כל זה מפני שהבינו שאין שום סיבה לכל מקרה רק דבר ה' לבדו וכל מה שקרה להם מיד תלו ברצון ה'

לימי החנוכה:

חנוכה הוא 'יום טוב' של בחורי הישיבה

שח מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל: אנחנו עומדים כעת בתחילת ימי החנוכה. ונראה לעורר בזה הרגשה נפלאה. שהתעוררתי מתוך התפילה שנתייחדה לשבח ולרומם את נס החנוכה. שהנה, אף שמתתיהו ובניו עמדו בגבורה ובעוז בכל הקשיים והניסיונות שהיו להם, מכל מקום מצינו בתפילת על הניסים שנקראו 'צדיקים' ו'עוסקי תורתך'. שבחים אלו ניתנו להם גם בגלל מסירותם הרבה לעסק התורה בכל עת ובכל שעה - עד שנקראו 'עוסקים', וכפי שכבר שביארנו בכמה מקומות ש'עוסק' בתורה היינו שהתורה נעשית כעסק שלו והוא טרוד בה בכל עת ועת. וכן גם משום שמסירותם לא הופסקה עד שסיימו את מלאכתם וממילא הם בכלל אלו המתחילים את המצוה וגומרים אותה שמראים על יקרת המצוה בעיניהם.

נמצא על פי זה, שחנוכה הוא הזמן הראוי ביותר להתחזק ולהתעלות בלימוד התורה כפי שמצינו במתתיהו ובניו שלא הניחו את עסקם בתורה למרות קשיי המלחמה.

והנה מה כואב הדבר על הרפיון שיש בימים אלו של חנוכה, למרות שהוא הזמן הראוי ביותר להתעלות ולהיות שקועים בעמל התורה. אני בטוח שמי שידע לנצל ימים אלו כדבעי, יתעלה ויתרומם עד שיגיע לדרגה גבוהה כל כך שירגיש את השלווה המיוחדת השמורה לעמלי התורה.

ורגילים אנחנו לומר שחנוכה הוא 'יום טוב' של בחורי הישיבה, ולמרות שבכל יום טוב קשה קצת ללמוד, הרי שבחנוכה אסור להתבטל. זהו תורף ענינו של חנוכה, ללחום כנגד מזימת היונים 'להשכיחם

מחלות דזיזנטריה וטיפוס השתולו, מי היה מסוגל בזמן שכזה להתרכז, איך אפשר היה אז לחשוב ולהרהר ברמב"ם קשה, אך הגר"ח התגלה אז כגיבור פיסי ורוחני כאחד. הוא התייצב לנהל לבדו מאבק בכל כוחות החושך, מאבק בלילה המפחיד, ובהישענו על ה"סטענדער" הוא עמד לפעמים כל הלילה ולמד בעיון מעמיק. כה גדולה הייתה התמדתו שלא נחלשה גם בהימצאו בין סכנה אחת לבאה אחריה.

(מתוך מאמר לזכרו)

תורתך. ולכן החיוב שלנו הוא להעמיק ולהשקיע את כל מהותנו בעסק התורה הקדושה, שתהא חקוקה בנו בלא הפסק.

שיחות הגרנ"צ - פרשת וישב

היכן מצינו שרצו להשכיח את התורה

"להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" (נוסח 'על הניסים')

הנה היוונים גזרו על שבת חודש ומילה והיינו להעבירם מחוקי רצונך. אבל יש לעיין היכן מצינו שהיוונים ביקשו לגרום להשכיחם תורתך. ובפשטות י"ל דברמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"א) כתב שאחד מן הגזירות שלא הניחום לעסוק בתורה ובמצוות, והיינו להשכיחם תורתך.

אולם י"ל עוד בזה, דהנה כל השקפת היונים היא, שהתורה היא חכמה ככל החכמות ח", ויכפרו בזה שהיא חכמה אלוקית שניתנה לישראל בחתנות כביכול עם הקב"ה, וא"כ כשאמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל כמובא במדרש, הרי גזרו להם לנהוג בתורה כשאר חכמות, וזה הוא גורם להשכיחם תורתך דהתורה

אינה נקנית אלא למי שכל מהותו וחיותו מהתורה שאינה אצלו חכמה בעלמא, וכמו שכתוב בתהילים (קייט, צג) "לעולם לא אשכח פיקודך כי בם חייתני", וא"כ בזה שרצו לעשותה אצלנו כשאר חכמות הרי שזהו גופא להשכיחם תורתך.

משולחן רבי אליהו ברוך

המאור שבה מחזירן למוטב

בתפילת 'על הניסים' בימי החנוכה אנו אומרים: "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך".

דקדק מורנו ראש הישיבה הגאון רבי רפאל שמואלביץ זצ"ל, כי יש כאן הדגשה מיוחדת על השכחת התורה, ומלבד העברה הכללית מחוקי רצונך שעמדה מלכות יון הרשעה על עם ישראל ביטלום מעסק התורה.

וביאר זאת עפ"י מה שאמרו חז"ל (פתיחתא דאיכה

רבתי) "הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, שמתעסקין בה המאור שבה מחזירן למוטב", ובפסיקתא דרב כהנא (טו, ו) הלשון הוא: "המאור שבה מחזירן אלי", והיינו שגם אילו היו מעבירים אותם מחוקי הקב"ה, הרי כל זמן שישראל עוסקים בתורה עדיין יש להם קשר להשי"ת, והמאור שבה מחזירם אליו, ולכן ביקשו היונים בעיקר להשכיח מהם את התורה, שע"י זה ינותק הקשר עם הקב"ה, ואז חלילה כבר אין תקוה לכלל ישראל.

בימים אלו, שזכינו שנתקיים 'וזדים ביד עוסקי תורתך', הרי אנו צריכים לעשות להיפך ממלכות יון שגזרו 'להשכיחם תורתך', ולהתחזק בלימוד וזכירת התורה, והדרך לכך היא בהתחזקות של התחברות לחכמים, להוסיף והתעלות בפלפול הלימוד אשר כל אחד מעורר את חבריו להתגבר בהבנת התורה, ועל ידי חיבור לחכמים אפשר לזכות להיות כמעין המתגבר, כל אחד ואחד כפי מדרגתו.

ליקוטי חכמה ומוסר (עמ' ק"ל)

מדוע לא מוזכר איך ענשו את היוונים כמו שמוזכר בפורים

"ואח"כ באו בניך לדביר ביתך וכו' והדליקו נרות בחצרות קדשך" (נוסח 'על הניסים').

הנה בנוסח 'על הניסים' בפורים תיאור הנצחון הוא במה שמזכירין ש'תלו אותו ואת בניו על העץ', אמנם בחנוכה לא מזכירים מה שעשו ליונים ובאיזה אופן נצחום. אולם הביאור הוא, דבפורים שהגזירה הייתה על הגופים שהמן הרשע ביקש להשמיד להרוג ולאבד

את כל היהודים וכו', א"כ הנס והנצחון היה במה שהשבותו לו גמולו בראשו, ובמה שנעשה בגופם של המן ובניו ש'תלו אותם על העץ'. אבל בחנוכה שהגזירות היו ברוחניות להעבירם מחוקי רצונך, אין הנצחון במה שנעשה ליונים, אלא ענין הנצחון הוא

ברוחניות ע"י העמדת הדת על תילה ועבודת ביהמ"ק שחזרה למקומה, וזהו שאומרים שאח"כ באו בניך לדביר ביתך וכו' והדליקו נרות בחצרות קדשך; דזהו עצם הנצחון שחזרה העבודה למקומה בטהרה

משולחן רבי אליהו ברוך

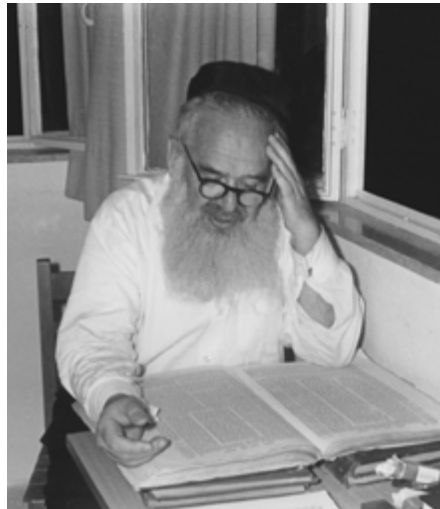

מרן ראש הישיבה שה"ת הגאון הגדול רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל מ"ו שנה לפטירתו - ג' טבת תשל"ט | מאמר א'

חיים שיש בהם תורה ויראת שמים

חטיבה אחת צרופה של עמל ויגיעת התורה במשך עשרות שנים • יריעה מרתקת על מסירות שיעורים לתלמידיו - רגל מלאות מ"ו שנה להסתלקותו של מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ • עץ חיים היא למחזיקים בה

עד שהצליח להעלות אותה קושיה מתהום הנשיה מקרים כאלו הבהירו לתלמידים, אשר בלשון רבי חיים נקראו חברותו, מהם המושגים של 'לימוד' של 'חזרה' יחד עם 'סבלנות' וכח רצון. שיטתו, לחלק את העניינים לקושיות, יסודות, תירוצים וסיכומים, לימדה פרק חישוב ביצירת סדר פנימי בלימוד, שרק אחרי שמסיימים כל זאת ניתן להמשיך הלאה.

שונה לגמרי היתה דרך לימודו עם החברותא' בעת הכנתו לשיעוריו. בלימודי ההכנה הללו, עבר להקדיש מאמצים ב...איך להציג את הדברים, בבנין מבוסס על יסודות המכריחים באזני השומעים, ולהגיע אל אותן מסקנות. תלמידיו הגדירו את השיעורים, שכידוע היו בחריפות ופולפול, השיעורים לא התרכזו ב'מה צריך לומר' אלא ב'איך להגיע למה שצריך לומר'. איזו קושיא יש להקדים לחברתה ואיזו ראייה קודמת לראיה הבאה דווקא לאחריה. כי השיעור הרי נועד להקנות לתלמידים גישה יסודית לדרכי הלימוד ולחדד את האבחנה בין הדקויות המבדילות בין פרט למשנהו.

במסירת השיעורים, לא סמך ראש הישיבה על כשרונותיו, ולא הניח שום פרט באמירת השיעור ליד המקרה. ההכנות לשיעור היו מתואמות ומפורטות, עד לצורת אמירת הדברים. קושיא זו אומר כך וראיה זו אומר כך, בקול רם היה חוזר על הצורה בה הוא מתעתד למסור את הדברים. לא פעם, באותן הכנות, לא נחה דעתו והיה משנה את האופן בה התכוון

לישון. אמר לו רבי חיים, ואני... נכנסתי למיטתי וטמנתי את הראש מתחת לכר - כדי שלא אעיר את חברי - וזעקתי לתוכו שוב ושוב כמה שעות את כל המהלכים בסוגיא כדי לתקוע אותן (-אריין האקן) בראשי...

במקרה אחר, הזכיר רבי חיים לחברותא, כי בענין זה היו לו בשעתו 14 קושיות ו'כדרכו' החל לפרט את כל אותן הקושיות, אולם לא הצליח לשחזר רק 13 מתוכן. החברותא היה 'מוכן להסתפק' בכך אבל רבי חיים לא וויתה, אלא חזר לסכם את כל הסוגיא לארכה ולרחבה, לפרטי פרטיה ולא המשך

משנת חייו של מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, היו הכנה אחת ארוכה למסירת שיעורים.

שהרי רבי חיים - כפי שהעידו אותם שהכירוהו עוד בצעירותו - לא ניחן בכשרונות טבעיים רבים. למרות שאצל כל מכיריו בלט בכוח זכרונו, הרי שיוצאי סטוטצ'ין - עיר הולדתו, מעידים כי בילדותו לא נודע כבעל זכרון מיוחד. כל כשרונו זה, נרכש ביגיעה חסרת מנוח, סבלנות אין קץ, ואהבת תורה שלא ידעה שובע. גם תלמידיו הראשונים במיר הדגישו, כי כשרונות שונים שבהם נתייחד רבי חיים, ניתן להבחין בהם שהם היו פרי התפתחות של עמל - אויסגעהארעוועטע כוחות, ואת עמלו זה השכיל ראש הישיבה להנחיל לתלמידים.

כך ביאר את סיפורו של רבי פרידא (עירובין נד, ב) שלמד עם אותו תלמיד כל הלכה ארבע מאות פעם, והרי מבלי שכל אחת מאותן 400 החזרות, מחדשת משהו, לא ייתכן שתוסיף משהו להבנתו של התלמיד. ואכן לשיטתו של רבי חיים, כל לימוד עם תלמיד שאינה לימוד חדש עד שהתלמיד חש בחידושה, אינה נקראת חזרה, ואם כן תהא, מהם אותן 400 החידושים שרבי פרידא הצליח לחדש בשינון אותה הלכה שוב ושוב?

אלא הסביר רבי חיים: בכל הסבר והסבר הוסיף רבי פרידא חידוש עצום 'עוד מעלה באהבת תורה!' שהרי רק מתוך אהבה בלתי מוגבלת, ניתן למצוא את הסבלנות הבלתי מוגבלת, שנדרשה כדי ללמד אותו תלמיד.

כל לימודו של ראש הישיבה היה עם חברותו, והתועלת שהחברותו הללו הפיקו ממנו לא ניתן היה לשער. כי לצד דרכיו המחוכמות שבהם עיצב את כשרונות התלמידים ואת ההבנה, הרי שראש הישיבה לימד את החברותו 'תורת חיים שלימה' באורחות הלימוד, ותנאי קניינה. הם ראו את יגיעתו העצומה ואת סבלנותו הבלתי-נדלית ואת שפלות רוחו וענוותנותו. הוא היה 'מדבק' אותם באהבת התורה שלו, ובמחיצתו למדו והתרגלו לעמול בתורה שוב ושוב, עד שנחקקו עמוקות בלב החברותו.

עוד בצעירותו, באחת מהלילות, בהן למד עם אחד מהחברותו 'ירושלמי', הלכו לישון לאחר שסיימו לגבש שבע דרכים שונות להבנת הסוגיא. למחרת, כהרגלו, בתחילת הלימוד חזר לפני החברותא באופן תמציתי על הלימוד מאתמול עד שאותו תלמיד חלשה דעתו 'כיצד אפשרי לזכור כך את הדברים - הרי אני לא זוכר דבר'. שאל אותו רבי חיים: מה עשית אתמול כשנפרדנו, והלה ענה בפשטות - הלכתי

למסור את הדברים.

ואתו סדר בלימוד מסר מרן בשיעור, כל חלק בשיעור היה מסכם בנפרד - עד כאן הקושיות... עד כאן היסודות... ומסכם אותן ומסיים... עד כאן ההקדמה. מכאן הוא עובר לנדבך הבא בשיעור ושוב היה מציב ציוני דרך, עד כאן השליש/ החצי/ הראשון, חלוקה מסודרת זו, היוותה גורם מכריע ביכולת התלמידים בזכירת את השיעור.

מעיקרי הלימוד לתלמידים ראה בהנחלת דרך הלימוד לתלמיד עד שיגיע להשגת דרך הלימוד שלו. כל ימיו היה ראש הישיבה מספר על היום המאושר בחייו, כשתלמיד אחד אמר לפניו דבר תורה שלא היה אלא חזרה על השיעור. 'כלום סבורים אתם שהיתה לאותו תלמיד עזות מצח לחזור בפני על שיעור שאני מסרתי' אלא 'מוכרחים לומר, שהוא שמע פעם את השיעור ושכח אותו עד שלא זכר כלל מה שאני אמרתי, רק אח"כ למד שוב את הענין ואז למד אותו בדיוק כפי שאני הייתי לומד' וזה היה לי היום המאושר בחיי - ידעתי שיש לי תלמיד!

הלילה המאושר בחיי

באותה מידה בדיוק היה מספר על הלילה המאושר בחייו, כשפעם התארך ללילה אצל חבר וותיק שבצעירותם למדו יחד בישיבה, וכשהחל להעלות בפניו איזה רעיון מוסרי עצם אותו חבר את העיניים, רבי חיים שחש שהמארח עייף, עצר בדיבורו והתנצל על שהוא מטריד את מנוחתו, אבל אותו חבר הבהיר לו שהוא כלל לא עייף וביקש ממנו להמשיך את דבריו, אבל כשהמשיך בהרצאת הדברים, עצם החבר שוב את עיניו ורבי חיים שוב חזר על התנצלותו על שהוא נוטל את מנוחתו, והחבר שוב ביקש ממנו להמשיך, ואז שאל אותו רבי חיים אם אתה לא עייף, מדוע אתה עוצם את העיניים? והחבר ענה לו שכשהוא שומע את רבי חיים בעיניים עצומות, נדמה לו שהוא שומע את רבו, את רבי ירוחם. זה היה עבורי הלילה המאושר בחיי, סיפר רבי חיים, שחבר שומע אצלי את דברי הרבי - ידעתי שיש לי רבי!

דרך לימודו עם החברותא'

תורה שלימה היתה אצלו הלימוד בחברותות מעבר ללימוד העצמי ולהכנה לשיעור. כל החברותות היו קצובים בזמן מדוייק, ועם כל אחד היתה לו מטרת לימוד אחרת. הרי אינו דומה חברותא שלו עם בעל החלקת 'יהושע' מביאלא ללימודו עם הגאון רבי שלמה שרייבר! ובודאי שאין בשניהם דמיון לחברותות שלו עם תלמידים בישיבה, שרק מתוך רגישותו המוסרית כינה ראש הישיבה את תלמידיו 'חברותות'.

לכל אחת מהחברותות הקציב מראש את הזמן, ואת הלימוד המיועד לה. עם אחד למד במשך שבועות, שורות ספורות בלבד, ועם השני ערך תכנית לימודים לסדר שלם בש"ס, עם שלישי קבע ללימוד בשנה אחת מסכתות נדרים גיטין וקידושין, כשעל כל מסכת שילמדו יחזרו, והיו לו חברותות ללימוד 'קצות' 'נתיבות' 'שב שמעתא' 'מנחת חינוך', כל קביעות היתה קצובה - שעה וחצי, או שעתיים ודקה - לא יותר, אבל כשהגיע הזמן היה מפסיק אפילו באמצע ענין, שכן לא פחות מעצם הלימוד, ציוני היה הלימוד בחברותא ובקביעות.

כמה וכמה רעיונות מסר מרן על נושא הלימוד בחברותא, אודות הנשיאה בעול עם חברים ואם במעלת ההתקרבות, כך חזר על הגמרא בתמורה

רגע שאין עליה תירוץ.

היתה זו תופעה קבועה בישיבות בירושלים שספסלי הישיבות היו מתרוקנים בעת שרבי חיים היה מוסר את שיעוריו, בישיבתו, כי כולם היו צמאים ללימוד הימנו איך ללמוד. אופן מסירת שיעוריו היא שיצרה את הנהירה אליהם.

דרך חיים תוכחות מוסר

לא פחות ממה שגאונותו של רבי חיים באה לידי ביטוייה בשיעוריו, באו הדברים לידי ביטוי בלימוד המוסר שלו. שיחות המוסר פתחו צוהר מיוחד לנפשו, לאישיותו ולגאונותו. מבנה השיחות היו מזכירים את מבנה שיעוריו, הקושיות החלוקה הפנימית, בנין היסודות, הסיכומים וסיכומי הביניים.

אלא שכאן נתגלה עולמו הרגשי - יסודות הלכתיים הנראים כבעלי משמעות 'בישה' הפכו לחומר חי ומרטיט, אנושי ומעודן, תחת מכש-התחושות של רבי חיים. כל מאמר חז"ל שהסביר, יצא תחת ידו מאיר ומלובן - לוהט כאש - ובחומו המחלחל עורר את הרגשות הכבויים.

כנכדו של הסבא מנובהרדוק וכתן בנו של הסבא מסלבודקה היה מרן מודע היטב להבדלי השיטות החינוכיות של כל אחת מהן, ובגאונות וביכולת ההגדרה וכושר ההבחנה הדק ידע להעמיק בכל אחת מהן ויחד עם שיטת אמירת המוסר של רבו רבי ירוחם, ניתן היו חדי ההבחנה מבחינים בכל שיחה, אם היתה בנוסח סלבודקה או בנוסח נוברהרדוק.

שיטתו של מרן פעלה בשני המישורים גם יחד. הצגתם של כוחות הנפש השליליים והוצאתם מחביוני הנפש אל מעל-פני-השטח, וכנגד זאת, טיפוחם של הכוחות החיוביים ורוממות הנפש, תוך הדגשת חשיבותם העליונה בעבודת ה'.

כך למד רבינו את התועלת הגדולה שהיה לראובן כששמע מחלומו של יוסף שנתקבלה תשובתו וכי הוא נמנה על השבטים, ולכן - ביקש להצילו. אלא שכאן הקשה לו: מדוע חזר ראובן אל שקו ואל תעניתו, לשם מה, הן יוסף כבר גילה לו שהוא כוכב מזהיר? אלא שראובן בא ללמדנו, שגם אחר התשובה על העוונות יש לערוך תשובה שלימה לעקור את שורש החטא ואת הנטייה שהביאתו לחטא. כי מלבד זאת, גם כאשר השב מחטאיו ועוסק בדברים טובים יכול בניקל לעזוב את החטא, הרי שהנטייה לחטא תישאר אצלו עד שיעקור אותה הימנו.

(טז ע"א) בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו: למדני תורה! אם מלמדו - מאיר עיני שניהם ה', ואם לאו, עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה', מי שעשאו חכם לזה - עושה אותו טיפש, טיפש לזה - עושה אותו חכם. כך היה מצטט את דברי בר קפרא במדרש בפרשת אחרי האומר שחטאם של נדב ואביהוא היה 'לפי שלא נטלו עצה זה מזה; או כשהביא את הראיה מאיוב שכאשר השטן קיבל רשות לקחת את כל העולם הזה שלו, לקח את כל הרכוש, ואת כל ילדיו אבל את החברים לא היה יכול לקחת כ... זה נכלל כבר בגדר של 'רק את נפשו שמור'!

באופן מופלא לימד מרן את חילוק הזכויות והחובות שבין הרב לתלמיד, שזכותו של התלמיד להבין היא מחובתו של הרב להסביר ורק אחרי שהרב ממלא את חובתו כלפי התלמידים מגיע לו זכות ללמוד.

וכך לימד את הבנת הכתוב אצל אברהם בפרשת סדום, וד' אמר המכסה אני מאברהם וגו' ואברהם היו 'יהיה וגו' כי ידעתינו למען אשר יצוה את בני וגו'. כשהקב"ה בא ללמד את אברהם פרק במידת הדיון, לא לימדו בגלל חשיבותו בעולם ש'היו יהיה לגוי גדול' אלא בגלל 'אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו' - כל זכות הרב ללימוד כרוכה במילוי חובתו ללמד.

וחז"ל אף קבעו את גדרי החוב במדוייק באיזה לשון ובאיזה חידודים, ואף בצורת האמירה וכך אמר לת"ח שלא ברכה בשיעוריו 'כשאתה מקשה קושיא עליך להתרכז בה במדה כזו, שאתה עצמך תאמין באותה

הקודש. לשיא גילוי האהבת תורה' שלו הגיעו הדברים, כשפעם התמוטט ואיבד את הכרתו ומחצית השעה חלפה מרגע שהתעורר ועד שניתן היה להחליף עמו מילה. כשפתח את פיו אמר 'לא היה לי מה לעשות' - באותה חצי שעה - 'הספקתי להכין את השיעור'

לימוד התורה במסירות נפש שכזו חדרה ללבות התלמידים, ואש שלהבתה היא המלהיבה את אלפי תלמידיו להמשיך לגדול ולעשות פרי, כשאיפת נפשו הטהורה עלי אדמות.

בעל יסורים היה מרן, מילדותו סבל מליקוי שמיעה ובמרוצת השנים אבד לו חוש השמיעה באוזן אחת וגם באוזן השנייה נזקק למכשיר כדי לקלוט את הנאמר. באזניו רחש זמזום טורדני שהלך והתגבר עם השנים. גם היה ידוע בליבו החלש ובעל לחץ דם גבוה כל אלה יחד גרמו לו לכאבי ראש איומים. בנוסף לכל אלה, סבל ממחלה שגרמה לו מיחושים מציקים בגב. ואם לא די בכך, גם לקה בשיתוק בגרונו ובמשך שנים מסר את שיעוריו מסר את שיעוריו ושיחותיו במאמץ רב.

אבל במאמצים על-אנושיים התגבר כארי לעבודת

אמת - רבי חיים הציג את הנפש במערומיה, אבל בכל דבריו לא היתה נימה של 'מוסר לשמו'. כשהיה סבור כי דבריו חריפים ומסוגלים לגרום לדיכדוך פנימי, היה מיד פונה לרומם את השומעים 'אינני מדבר אל הצבוח, כולם בני תורה ותלמידי חכמים, לא אליכם אני מדבר, אני מדבר אל עם הארץ - אני מדבר אל עצמי' וכאן היה טופח בידו על לבו 'מבשרי אחזה - אני יודע מה נעשה אצלי... אבל את כל השיחות היה מקפיד לסיים ברוממות הנפש ובהפחת התקווה לשינוי.

מסירות נפשו כפשוטו ללימוד התורה

'ויראת שמים'

שחנקו את גרונו מנעו ממנו להמשיך את דבריו. במיוחד היה נותן דרור לרגשותיו בעת שהיה מדובר בהשתתפות בצרות הזולת, בהם היה תובע להשתתף בצער הזולת ולהפגין זאת ללא מבוכה.

כשבא לנחם את אלמנתו של אחד מתלמידיו ישב דומם לרגע קל ואחר כך בכה בדמעות שליש שעה ארוכה, בלי להוציא מילה מפיו. או כשראה פעם ילד פצוע שהיה חבוש בידי וברגליו, פרץ בבכי סוער מבלי יכולת לזוז ממקומו. 'סכלים סוברים - אמר רבי חיים - שלשאת בעול פירושו רק לעזור לשני. כשאדם נפצע וכבר חבשו אותו הוא הרי עדיין בעל יסורים! ולדעתם אי אפשר לעזור לו יותר, אבל אין זה נכון, כי עדיין ניתן לעזור לו ע"י שנתחלק איתו בכאבו'

רגשות חמים אלו באו לידי ביטוי מיוחד בעת ערכת תפילותיו על קברי הצדיקים. מרן היה נוהג בכל שנה בערבי הימים הנוראים להשתתח על קברות כפי שנפסק בהלכה.

המשך בעמ' 7 <

מסכת תפילותיו של רבי חיים היתה לימוד לדורות. גאונותו הרגשית התמזגה בגאונות הלמדנית ויחד עם שפלות וענווה היוו חידושים נפלאים בתורת התפלה לשעה ולדורות.

רבי חיים שנועד כבעל רגש אדי, שכשיתת חיים לא ראה באיפוק וביכולת המעצור כל מעלה. בעשרות ובמאות הזדמנויות היה מניח לרגשותיו להתפרץ בפומבי. לא רק בעת אמירת הפיוטים המרגשים 'אלה אזכרה' ביום כיפור או בקינת 'ארזי הלבנון בט' באב, שבהם היה מגיר דמעות כמים, אלא גם בהזדמנויות 'פשוטות'. כידוע - בגלל כובד שמיעתו, נוהג היה לעמוד בסמוך לבעל-קורא ולהטות אזנו וכך ראוהו כולם כשפרץ בבכי מר למשמע פרשת מכירת יוסף, או בקריאת ההפסדה על חנה ופניה, או במגילת רות, שבהם היה בוכה מרות. או כשתאר בשחת מוסר את מאמרי חז"ל על סבלות רבי עקיבא ובת כלבא שבוע, לפתע טלטל בכי מר את גופו, הדמעות

כראש ישיבת מיר בגלות שנחאי

להם לקיים בורות זבל"א בנידון, ולאחר שהבנק ניאוו לכך, הצליח רבי חיים שכל השלושה 'פסקו' שהאישורים מהימנים וקבילים.

היתה זו פעילות מחתרנית שגם ארגונים וותיקים ומנוסים לא היו מתביישים בה. ודי לצייץ את העובדה שגם ארגון מבוסס ומסונף כמו הדזיוינט לא הצליח לייצור כל קשר אל מחוץ לגבולות היבשת. כל העבודה הזו בוצעה ע"י אדם אחד - רבי חיים. בכל דרך אפשרית השתדל לכל יהיו מעורבים אחרים בדבר, הוא נשא לבדו בכל האחריות, תוך סיכון עצמי רב כשאת כל יתרו הוא משליך על בוראו.

עצם הזכרת שמה של ה'ז'נדרמיה' - הבולשת העבירה חלחלה וגרמה לפיק ברכיים. כל אחד רצה וקיווה ששמו לא ייקשר בדרך כלל שהיה לכל אירוע שיש לבולשת ענין בו. רבי חיים עמד בראשו של הגוף היהודי הגדול והמאורגן ביותר בשנחאי ודי היה בכך כדי לצוד את עינם של השליטים. לא אחת נקרא אל משרדי הבולשת, כדי להשיב על שאלות. המושל היפני החוקר היכל יכול היה טיפוס אכזר, חמקמק וערמומי, שלא הסגיר את כוונותיו ואת המתרחש בלבנו. בכל פעם ופעם טרם לכתו לחקירה, היה רבי חיים אומר 'יודוי' ונושא תפלתו לפני השי"ת לכל ימוטו רגליו ולכל יכשל בלשונו. שהרי שעת הסכנה הוא זמן מסוגל לתפלה... באחד המקרים כאשר נדמה היה כי בידי הבולשת אכן מצוי חומר מרשיע, נשא רבי חיים את עיניו לשמים ואמר 'רבונו של עולם - לא נולדתי מנהל ואיני רוצה למות כמנהל!...'

מבריקות נוצרה רשת של תקשורת חשאית - גלויה לעין... שלא היתה אלא צופן מחוכם.

מונחים הלכתיים שונים, שיבושי מושגים, רמזים לסמינים בשו"ע, גימטריאות וכיוצא באלו בעלי משמעות נסתרת, שמשו כבסיס לצופן זה. את היסוד לתקשורת זו הניח ר' חיים. מברקים ומכתבים מוזרים - שתוכנם צריך היה להתיישב על לב הבולשת, אשר בדקה כל מילה ומילה בקפידה ומפעם לפעם דרשה 'הסברים'.

בתחילה נתגלו אמנם קשיים בפענוח הצופן, אולם, כאשר מעבר לים 'תפסו את הפרינציפי', הפכה השיטה המחוכמת לשיגרה והבנה מלאה שררה משני עברי הקו. בעיות מורכבות ביותר ביניהן אפשרויות להצלה, נידונו באותן מכתבים ומברקים סודיים והדברים הובנו כאילו התקיים קשר חפשי. עיקר הקשר התקיים דרך מדינות נייטרליות כמו אורגווי, שוודיה ושווייץ. באמצעות ארגונים קיימים ובלתי קיימים, שעל ידם הורכבו הצנורות לקבלת הכספים בשנחאי המבודדת.

השיטה התבססה על כך, שבנק כלשהו בשנחאי אשר החזיק בסתר דולרים, העביר כספים לשיבה, על סמך אישור מן המרכז בארה"ב, כי הופקדו שם כספים. "אישור" כזה - שחור על גבי לבן - מעולם לא היה בנמצא כמוכן. אלא שרבי חיים הציג בפני מנהלי הבנק את אישורי הצופן... בתחילה סרב הבנק לקבל את הסבריו על 'דברי התורה' המוזרים, ולזכות בגינם את קופת השיבה. אלא שרבי חיים הציע

דמותו של רבי חיים עלתה ונתגלתה במלא עוצמתה והדרתה באותן חמשת השנים בהם ניצב כרב חובל המנווט את ספינתו למול גלי סערת הים העצומים, כראש ישיבת מיר בגלות שנחאי.

כאן נזקק מרן להשקיע את גאונותו בניהול צרכי הישיבה, הן ביצירת צינורות להעברת כספים בלתי לגאלית, כשארצות הברית היתה מדינת אויב שכל מגע עמה אסור ובמקביל נאלץ להשקיע את מיטב כשרונותיו בפתרון כל בעיותיהם היומיומיות של כל מאות הבחורים, שהעמיסו על צווארו את כל מטען בעיותיהם האישיות. ואכן שנים אלו הם שגילו את כוחותיו העילויים, באופן שאין דומה לו.

בהתנהלות הכספית שכאמור היתה בלתי חוקית, היה מרן נתון בסכנה תמידית מול המשטרה החשאית היפנית, שארבה לו על כל צעדי. ובמשך 5 שנים הצליח לנהל מערכת של העברות כספים בסכומים אדירים, מבלי שיוכלו לעלות על עקבותיו את המנגנון המורכב יצר מרן יש מאין, בתחבולות

רבי חיים שמואלביץ ותלמידים

חוש הריח של גדולי הדור

שיחה נפלאה שמסר מרן רה"י שה"ת הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל

לרגל היארצייט ה-46 החל בג' טבת:

זבוב של שולחנו ומנין ידעו הזבובים? והביאוו: בגמ' ב"ק כתוב: כלבים צוחקים אליהו הנביא בא לעיה, כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר וברש"י חכמה ניתנה בלבם כדי שילמוד אדם מהם להם ניתנה החכמה, אבל האדם שהוא בעל בחירה חייב להשיג זאת בכוחות עצמו, אבל יש בכוחו לחוש את האמת.

חוש הריח של גדולי הדור

במשיח נאמו: 'והירחיו ביראת ד'...' ע"י יראת שמים אפשר להריח האמת. וכתב הראב"ד בסוף הל' מלכים שלכן היה בר כוזיבא משיח שקר שכן לא היה בו כח זה והרגו אותו.

ונסיים הענין והמבין יבין את אשר בלבנו.

בגמ' נדה אמרו על ר"א בן פדת מרא דארעא דישראל ואמאי קרו ליה כן לא אמרו משום גאונותו וצדקתו אלא משום שהיה מריח ודאין, כשהביאו לפניו דם - הריח ואמר שהוא דם טהור ואדמו"ר זצ"ל [מרן המשגיח רבינו ירוחם זצ"ל] אמה: מהו הכח הנותן לאדם חוש ריח זה להרגיש ולחוש באמת, אין זה אלא כח האחריות!

ישנן שאלות בזמננו הנראות, לכאורה ככשרות, אבל הן פסולות, טרף כחזירי! ומנין זאת לנו ואוי לנו שצריכים אנו לומר זאת על עצמנו, אנו חשים באמת אוי זהו טרף!!! אהה זהו טרף!!! וכלום רק ע"י יראת שמים אפשר להגיע זאת, גם ע"י חכמה גרידא אפשר לקבל זאת.

במדרש איכה אמרו: ד' חכמים מחכמי ירושלים (לא מוזכר שהיו צדיקים רק חכמי ירושלים ותו לא), הלכו לאתונה מרכז חכמת יון והתאכסנו שם במלון. הלך בעל האכסניא ועמד ע"י דלת חדרם והאזין לדבריהם. שמע שאחד אומר לחבירו, מטה זו שאני ישן אף שנראית שלימה שבורה היא וכל אברי נתפקקו עליה. אמר בעל המלון לעצמו אכן ניסיתי לרמותם בכך. (כאן אין רואים כל חכמה אבל יש כונה לחז"ל בספרם זאת כדלהלן).

נענה אחד ואמר יין זה ששתינו ריח מת עולה ממנו. הלך בעה"ב למוכר היין סיפר לו שהיין בא מעץ שנטוע על קבר אביו. והתפעל בעל הבית מחכמתם וכח תחושתם. נענה ואמר בשר זה שאכלנו ריח כלב בא ממנו, הלך בעה"ב למוכר והוא גלה לו שהכבש ממנו בא הבשר ינק מכלבה. גדלה התפעלותו.

נענה האחר ואמו: מבעה"ב מריח ריח ממזר. נתחלחל בעה"ב והלך לאמו ואכן ספרה לו שהוא מאחר משום שלא ילדה מבעלה ורצה לגרשה והוא נולד מזנות ואכן ממזר הוא.

זהו כוחה של חכמה, אפשר להריח באדם הנראה חד וחלק שהוא ממזר! אותה תחושה שחש הראשון במיטה השבורה, כך חשו האחרים בין ובבשר ובממזר. החכם מריח ריח ממזר.

הרוצה שיצליח ויעלה שלשה דברים מוכרחים הם: יגיעה ללא שיוה, שבירת המידות ותיקון, ותפילה. ומי שמזלזל ח"ו בתפילה לא תעלה בידו הצלחה בתורה, והדברים ברורים בלי ספק.

כוחו של אדם

ועתה נעמוד על עיקר הדבר שאנו רוצים לעמוד בו בשיחתנו ודבר זה נוגע למעשה, וכאן תשמעו תשובה לכל השאלות שהזמן גרמן.

בחז"ל: ותשלח את אמתה - תיבתו של משה רחוקה היתה ס' אמה ונשתרבה ידה עד לשם, כלום נתארכה ידה אלא שבאותה יד עצמה הגיעה עד למרחק וזהו מכוחו של אדם שע"י יחוד לב להצלחו של נפש אדם בכוחו להגיע לכל מקום.

בחז"ל מדרש פי שמות נאמו: 'הפותח פתח לחברו נפשו חייב לו, תדע שאליו ואלישע לא החיו את אבותיהם ואת מי שהכניסום בצל קורתו החיו הרי שע"י הכרה עמוקה בנפשו חייב לו יכול אדם להחיות מתים כזה הוא כוחו של יחד לב. בחז"ל ורש"י בעצם היום הזה מת משה שאמרו כלל ישראל שלא יתנו לו שימות שהרי הוא נתן לנו התודה והוריד לנו מן. ובפשוטו מבארים שכיון שיש תנאי שימות בהר העברים, א"כ לא יתנו לו שיעלה לה.

אמנם אין אנו מבארים כן, אלא שיש בכוחו של אדם מחמת מידת הכרת הטוב שבו לעצור במיתת מיטיבו. עד כדי כך כוחו של אדם.

מלפנו מבהמות ארץ

על הפסוק: 'מלפנו מבהמות ארץ' נאמר בחז"ל: שני פרים במעשה אליהו שעמדו ח' מאות נביאי הבעל ולא יכלו להזיז הפר ממקומו. בא וטען לפני אליהו אני וחברי יצאנו מבטן אחת ואכלנו מאבוס אחד ומדוע ילך הוא לד' ואני לבעל. אמר לו אליהו כשם שיתקדש שם שמים על ידיו כן יתקדש ש"ש על ידך וכן נאמר אשר נתן להם אליהו שהוצרך אליהו לתת להם. (ומקובלים אנו משמיה דהגר"ס שאין לבן הישיבה לעזוב את הגמרא הק' ולעסוק בפעולות אף שיש בהם קידוש השם, ומקורו מכאן), עכ"פ הרי שיש בכח בעל חי לעצור בעצמו שלא יזיזוהו ממקומו. מלפנו מבהמות ארץ - גם בכוח בן אדם כן אלא שהעצלות בעוכריו.

לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם' מהו ראה דרכיה וחכם? אמרו חז"ל מעשה בנמלה אחת שאבדה חטה אחת ובאו כל הנמלות והריחו ולא נגעו בה, שהריחו גזילה, עד שבאה אותה הנמלה שאבדה ונטלתה, ראה דרכיה וחכם. היינו שיש לאדם כח לחוש את האמת ולהריחה, אף ללא כל ידיעה, ואם לא מרגיש כך - מידת העצלות הוא.

במעשה השונמית: 'אשה גדולה' ובתרגום דחלת חטאים. חשובה ונכבדה, אמרה לבעלה, איש קדוש עובר עלינו, מנא ידעה ואמרו ראתה שלא נמצא

בשנת תשל"ב עלה על הפרק נושא הקמת 'בית מדרש לרבנים' בירושלים. כידוע נתקל הדבר בהתנגדות חריפה של גדולי הדור שראו בדבר סכנה רבה. היו שלא הבינו מדוע נזעקו גדולי התורה בחריפות רבה כל כך בענין זה.

באותה תקופה נשא מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל שיחה בישיבת מיר שבה עמד על חוש הריח שבו ניחנו גדולי התורה והיראה. שיחה זו שלא פורסמה ב'שיחות מוסר' נמסרה ע"י תלמידו המובהק של מרן ראש ישיבת מיר - הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצוק"ל כפי שרשמה בשעתה. [כאן המקום להודות להרב אברהם ארנטורי על מסירת השיחה למערכת].

כה פתח מרן רה"י:

ברצוננו לומר כמה דברים ובסופם נעמוד על מה שנוגע למעשה, והדברים נוראים עד מאד. מהו כוחו של אדם, עד היכן מסוגל הוא לפעול ולהגיע בלי גבול ובלי תכלית! זהו היסוד הראשון שברצוננו לעמוד עליו בשיחתנו. כוחותיו של אדם הם בלתי מוגבלים 'ויגל את האבן על פי הבאר' אין אפשרות לגול את האבן עד אשר יאספו כל העדרים והנה בא יחיד יעקב וגולל את האבן כמי שמסיר פקק מתוך הצלוחית כיצד?

ברש"י כתב: מלמד שכוחו גדול, בפשטות גיבוה, אך אם נלמד כפשוטו מה נוגע לנו הדבר שלא ניחון בגבורתו של יעקב. אך בפיית תפלת גשם מוצאים אנו: 'יחד לב וגל אבן מפי באר מים' יחוד לבו של יעקב הוא שעמד לו וזהו סוד גבורתו. דבר זה נתון הוא ביד כל אדם. ואם אין הדבר באפשרותנו הינו משום שאין לנו אותו יחוד לב.

יגיעה, בכל כוחו

ומאיך, אמת היא שאין בכוחו של אדם לפעול ולא כלום. שהרי אחז"ל שאין השכינה שורה אלא על גיבור ומנין ממש שהיה גיבוה ומדוע זאת? כי משה נצטער שלא היה לו חלק בנדבת המשכן, אמר לו הקב"ה בהקמת המשכן תעסוק אתה לבד. רצה משה להקים ולא עלתה בידו. אמר לו הקב"ה עסוק בהקמתו ואני אכתוב בתורה: 'ויקם משה את המשכן' וראיה לכך ממה שכתוב 'הוקם' משה עמל ועסק, אבל הקב"ה הוא זה שהקים. כך כל פעולות אנוש: האדם חייב לעמול מגזרת בזיעת אפך וגו' אבל אין בכוחו לפעול ולא כלום, כל המדמה שפעלו פעל כל זאת, הרי דינו ככופר בעיקר וכאומר 'אלוהינו למעשה ידינו'.

וכיון שעיקר חובתו הוא העמל בלבד, מתי הוא יוצא ידי חובתו? אין חובתו אלא יגיעה בלבד ותו לא מיד, ודאי שחובתו אין לה גבול, בכל כוחו. חייב האדם, ובידו הדב, לעמול בכל כוחו. כוחותיו בלתי מוגבלים הם, אבל כל זאת ביגיעה ועמל בלבד, אבל הצלחת הפעולות ותכליתן מעשי ד' בלבד המה. כל

דער שמעק ממזר!

רובא דרובא של השאלות העולות בפנינו דהיום, הגאון מכריסק צוק"ל כבר 'הריח ריח ממזר' לפני למעלה מעשר שנים, הוא חש באותם ממזרים! וכך חשים אנו עתה את אותה הרגשה בשאלה העולה לפנינו היום.

אחריות נותנת את חוש הריח להרגיש באמת, וחכמה נותנת חוש זה, אף שנראה הדבר ככשה, חד וחלק - והרי כבר אין לומדים רק לימודי קודש בלבד באותו מקום, אבל בכל זאת מריח ממזר!

זאת דעו לכם, וכן הוא בשאר השאלות. פסקם של גדולי הדור קודש קדשים!

כוחה של אחריות!

אמר אדמו"ר צוק"ל (מרון המשגיח רבי ירוחם ממייר) מנין הריח הט"ז הק' את סכנתו של ש"ץ ימ"ש שהוא כלב שבכלבים ימ"ש, הא בתחילתו חשבו שהוא קודש. ומנין הריחו גדולי הדור שמנדלסון ימ"ש, שהיה בתחילתו שומר תורה ומצוה שהוא אסור בקהל, וכמו שראו שצאצאיו נשתמדו, אין זה אלא כוחה של אחריות שהיתה עליהם ובכוח אחריות זו חשים אנו גם כן בשאלה דהיום. אסור! אסור!

כוחה של חכמה חשים בריחו של מת כלב וממזה, זהו כחו של אדם.

נחזור על הדברים בקצרה: יש בכוחו של אדם לעשות הכל ככוחו של יעקב בעמל התורה וביחוד לב למען הזולת אבל אין בכוחו לפעול מאומה. וכל המדמה שאם יעזוב את התורה ויעבוד לפרנסתו וכך יתפרנס - הרי הוא ככופר בעיקה בגדר 'אלוהינו למעשי ידנו' וגם על פי חכמה אין לך שטות גדולה מזו.

נשאל נא את אלו שמחפשים תכלית לבניהם ודואגים לפרנסתם, כלום יכול אדם לתת לבנו בריאות, זרע של קיימא, שלום בית, ואיך מדמה אדם ברוב טיפשותו לתת ולדאוג לבנו פרנסה, 'ובדבר הזה אינכם מאמינים'.

חכמה ויראת שמים חשה ומריחה את האמת. בזיון לאדם שצריך ללמוד מכילים ומזובובים, והכל - בכוחה של האחריות.

בני היכלא | המשך מעמ' 5

ידעו - מהקומה השלישית לא חוזרים חיים! פחד מוות נפל עלי כשעליתי לשם. אבל בלכתי... התפללתי ושמעו מה אמרתי: רבש"ע אם אתה בוחר בי לקרבן, אני הולך בשמחה. אבל... אם אחזור משם חזרתי, רבש"ע אני מבקש ממך שלושה דברים:

היתה לי הזכות לבקש, רבותי! כשנברא נמצא בפחד-מות מותר לו לבקש!! וביקשתי שלושה דברים: הדבר הראשון אני מבקש ממך רבש"ע שכאשר אזכה לצאת מן הגיהנום פה, שתפטור אותי מן העול הכספי, הדבר השני שביקשתי שאזכה להשיא את בנותי לתלמידי חכמים, והדבר השלישי שאזכה לגדל את בני לתלמידי חכמים.

מה שקרה שם איני יכול לספר, אבל, חזרתי משם ובי"ה שתפילותי התקבלו.

שבחברון, בהם היה מבקש רחמים על שלוש דברים: על הבאת מתי ישראל לקבורה כשהם שלימים בגופם, על החילונים שיזכו לפקוח את עיניהם ולראות האמת, ועל עם ישראל בארצו. בתפילות אלו היה מתפלל באידיש כדבר איש אל רעהו היה מתחנן אל האבות

כן ידועה התפרצותו בבכי בכל עת שעלה על קברה של רחל אמנו, כשהיה פונה באידיש כדבר בן עם אמו, והיה זועק בבכי מאמע: הקב"ה מבקש ממך 'מונעי קולך מבכי' אבל בנך מבקש ממך אמא, אל תפסיקי לבכות, עלי לפני כסא הכבוד והעתירי בעד בניך הנמצאים בצרה.

את כוחו בתפלה סיפר מרון פעם בעת חתונת בתו השלישית, היה זה בעת גלות שנחאי כשנקראתי למטטרה היפנית. ידעתי מה הם רוצים - ממה חיים שלש מאות וחמשים בחורים שאינם עובדים. כולם

פעם בחזרתו מקברו של האור החיים הקדוש, נעצר זמן רב ליד מצבת יד אבשלום' ולתדהמת מלווי נראה מתפלל. באותה שנה בשיחת ליל יום כיפור אותה שנה, פיענח בפני הצבור את משמעות אותה תפלה. 'מלווי התבוננו בי - מה יש להתפלל על מצבת החיים הזו?! שכמאמר חז"ל נזקק דוד לשבע תפלות כדי להוציאו משבעה מדורי גיהנם. אלא שאני התפללתי שם אל הרבש"ע ואמרתי לפניו - הן כשאדם אומר לחברו אני מוחל לך, אין אלה אלא דברים בעלמא. רק אבא כשהוא אומר אני מוחל מחילתו - מחילה. ראה נא רבש"ע דוד המלך כמה רדיפות נרדף ע"י בנו וכמה צער הצטער בגינו ובכל זאת נותר אב והוא מחל. רבש"ע הן אתה אב ומחילתך מחילה - אנא אמור - אני מוחל.

כך ידוע היה בתפילותיו המיוחדות בקברי אבות

מכתבי רבותינו

אי"ה נשתדל להביא מידי שבוע מכתב מגדולי רבותינו לבית מיר בעניני הזמן או הפרשה.

"אתכבד להודיע ולבשר להדר"ג כי בעזהשי"ת התחלתי להגיד שיעורים בישיבתינו הקדושה, יתן ד' שיהיו להצלחה מרובה... אבקש לברכתו ולהתפלל בעדי שיפתחו אצלי מעיינות חכמה, ויהי לתועלת ולהצלחה"

מכתב נפלא ששלח מרון רה"י שה"ת הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לרבו הגר"ש שקאפ זצ"ל
(התפרסם בקובץ קול התורה שנת תשס"ג):

בראש המכתב מופיע הכתובת: "אולפנא רבתא ישיבת מיר בעיירת מיר פלך נבהרדוק פולין". כבוד מרון הגרש"ש שליט"א אחדשת"ה אתכבד להודיע ולבשר להדר"ג כי בעזהשי"ת התחלתי להגיד שיעורים בישיבתינו הקדושה, יתן ד' שיהיו להצלחה מרובה. וממור"ר אבקש לברכתו ולהתפלל בעדי שיפתחו אצלי מעיינות חכמה, ויהי לתועלת ולהצלחה. מאד רצוני לדעת משלום הדד"ג ישלח לו ה' רפואתו השלימה. אקצר ואומר שלום. תלמידך חיים ליב שמואלביץ

